

Λοιπὸν οὖν αἰτιάσθαι τὸ ἔδαφος, ἢ τὸ τῆ θαλάσση υποποκείμενον ἢ τὸ επικλυζόμενον. Μᾶλλον δὲ τὸ ὕφαλον, πολὺ γὰρ εὐκίνητότερον, καὶ μεταβολὰς θάττους δέξασθαι δυνάμενον τὸ ἔνυγρον καὶ γὰρ τὸ πνευματικὸν, τὸ πάντων αἴτιον τῶν τοιούτων πλέον ἐνταῦθα.

“Reliquum ut causa dicatur esse solum, vel id quod mari subiacet, vel quod inundatur. Potius vero id, quod mari subest. Multo enim mobilius est, et mutationes citas suscipere potest, quod humidum est. Nam et spiritus, qui omnium talium causa est, copiosior ibi est.”

De quo spiritu, ante eum, et Polybius, et Posidonius, et Athenodorus, ut ipse refert meminerant. Et ante hos omnes Aristoteles generalius.

Γίνεται δ' ἐν γῆ, καὶ ἐν ὑγρῷ τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτὰ διὰ τὸ μὲν ἐν γῆ ὑπάρχειν ὑγρὸν ἐν δὲ ὕδατι πνεῦμα ἐν δὲ τούτῳ παντὶ θερμότητα ψυχικὴν: ὡς τρόπον τινὰ πάντα ψυχῆς εἶναι πλήρη.

“Fiunt in terra et in humida, animalia et plantæ, eo quod in terra inexistat humor, in aqua vero spiritus. In hoc vero omni, calorem animarium. Ita ut quodammodo, omnia anima sint plena.”

Sed et calidum esse mare, Aristoteles idem eodem loco.

Ἡ δὲ θάλασσα ὑγρά τε καὶ σωματώδης πολλῷ μᾶλλον τῶν ποτίμου, καὶ θερμὴ τὴν φύσιν ἐστὶ, καὶ κεκοινωνηκε πάντων τῶν μορίων, ὑγροῦ καὶ πνεύματος καὶ γῆς.

“Mare vero et humidum est et corpulentum, multo magis quam aqua potabilis, et calidum natura est, et particeps est omnium partium, humoris, et spiritus, et terræ.”

Sed et Strabo maris cognovit calorem, dum scribit.

Πολὺς δὲ καὶ ὁ θύννος συναυνέται δεῦρο ὑπὸ τῆς ἀλέης τῆς ἐξωθεν παλαιᾶς πίων καὶ παχὺς.

“Multus etiam Thunnus compellitur huc, e calore externi maris veteris, pinguis, et crassus.”

Concludamus igitur, utrumque hunc maris universi motum alterum sensibilem, ac sere insensibilem alterum, esse proprium, et naturalem. Et eorum causam esse, cum Soli subditi calorem, tum calorem mari proprium, et essentialem. Qui dum ipsum fervere faciunt, et spiritum in eo generant, per quem attollitur, et eo exeunte, et evaporante residet. Rursus, alio mox generato, iterum elevatur, iterumque perpetuis vicibus etiam in summa tranquillitate, et resedat, et intumescat, et undam ad littus leniter pellat. Hæc de universi maris motibus duobus, universalibus. Nam et in Mediterraneis omnibus, et in toto oceano reperiri pro comperto nostra ætate habemus. Sed sunt quatuor aut etiam quinque alii, naturales itidem maris motus. Quorum prior diurnus est, alter hebdomadarius, tertius est menstruus. Quartus semestris. Quintus annuus. Quis credat tantum in uno corpore naturalium motuum varietatem? Apud veteres, referente eodem Strabone, Posidonius quinque horum, motus tres cognovit, diurnum menstruum, annualem. Per quos inquit mare, cæli motus imitari.

Sympathia quadam quam cum Luna habet. Diurnum autem maris motum vocat, eum, qui actus, et receptiore voce, fluxus et refluxus nominatur. De quo, quia multas ambages habet, in sequentem librum disputationem differamus. Reliquos hoc libro ordine prosequamur: motum eum quem Posidonius Menstruum appellaverat, nos hebdomadarium nuncupamus, quoniam, per singulas mensis fit hebdomadas, neque totius mensis, moratur absolutionem. Eius sententiam Strabo explicat his verbis.

Τὴν δὲ μηνιαῖαν, ὅτι μέγιστα μὲν αἱ παλίρροιαὶ γίνονται περὶ τὰς σύνοδους, εἶτα μειοῦνται μέχρι δίχτομου πάλιν δ' αὖξονται μέχρι πανσεληνου καὶ μειοῦνται πάλιν ἕως δίχτομου φθιναδος. Εἶτα ἕως τῶν συνόδων αἱ ἀνξήσεις, πλεονάζειν, καὶ χρόνω, καὶ τάχει τὰς ἀνξήσεις.

“Menstruum vero, quoniam maximi fiunt refluxus, circa coniunctiones, deinde minuuntur usque ad dimidiatam Lunam. Rursus augentur, usque ad plenilunium. Iterumque minuuntur, usque ad secundam dimidiatam. Deinde usque ad conventionem iterum crescunt, et incrementa hac se se, et tempore, et velocitate, superant.”

Hi autem motus non tam menstrui sunt, quam hebdomadarii. Fiunt quidem intra unum mensem omnes, sed per hebdomadas dividuntur. Hoc enim est longis nautarum observationibus deprehensum, ut die una ante Lunæ cum Sole coitum, et coitus die, et duobus sequentibus, mare in alto pelago maxime intumescit, et maxime detumescit. Et tunc maris